

Examenul național de bacalaureat 2024
Proba E. d)

Logică, argumentare și comunicare

Varianta 3

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de trei ore.**

I. TÉTEL

(30 punct)

A. Îrja a vizgalapra az alábbi kijelentésekkel kapcsolatos helyes válaszok betűjelét! Csak egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

1. A bizonyítás alapjára vonatkozó egyik szabály kimondja, hogy:

- a. a bizonyítandó tézis egy legalább valószínű kijelentés kell, hogy legyen
- b. a bizonyítás alapja a tézis bizonyításától kell, hogy függjön
- c. a bizonyítás érveinek (premisszáinak) kizárólag igaz kijelentéseknek kell lenniük
- d. a bizonyítandó tézis igaz kijelentés kell, hogy legyen

2. Az „Egyetlen ember sem mentes a hibáktól; tehát egyetlen hibáktól mentes lény sem ember” következtetés:

- a. közvetett dedukció, amelynek típusa: szillogizmus
- b. közvetlen dedukció, amelynek típusa: egyszerű megfordítás
- c. nem teljes indukció, amelynek típusa: egyszerű felsoroláson alapuló indukció
- d. közvetlen dedukció, amelynek típusa: esetlegességen alapuló megfordítás

3. Tudva azt, hogy *A-macska*, *B-macskafélék*, *C-burmai macska*, igaz az a megállapítás, hogy:

- a. mindhárom fogalom azonossági viszonyban áll
- b. a C fogalom úgy az A fogalomnak, mint a B fogalomnak a fölérendeltje
- c. mindhárom fogalom ellentétes viszonyban áll
- d. a B fogalom úgy az A fogalomnak, mint a C fogalomnak a nemfogalma

4. A „Minden almafavirág kellemes illatú virág.” kijelentés:

- a. logikai állítmánya a „kellemes illatú virág”
- b. kvantora beleértendő
- c. logikai alanyát a „virág” fogalom képezi
- d. kvantorát a „lenni” ige képezi

5. Egy helyes osztályozásban:

- a. egy műveleten belül az osztályozás kritériumának nem kell egységesnek lennie
- b. az osztályozás ugyanazon fokán a létrejövő osztályok között alárendeltségi viszony létezik
- c. az osztályozás ugyanazon fokán a létrejövő osztályok között metsző viszony létezik
- d. az osztályozás minden alkotóeleme megtalálható egy adott osztályban

6. Kiterjedési kör szempontjából a „terepjáró autó” fogalom:

- a. pontos és egyedi
- b. gyűjtő és homályos
- c. elosztott és nem üres
- d. nem üres és egyedi

7. A deduktív érvelések a logikai helyesség szempontjából:

- a. erősek és gyengék
- b. érvényesek és érvénytelenek
- c. közvetlenek és közvetettek
- d. erősek és induktívak

8. „Az igazság (van) filozófiai fogalom” kijelentés logikai predikátuma:

- a. igazság
- b. fogalom
- c. van
- d. filozófiai fogalom

9. Az alábbi fogalmak a tartalmi kör helyes csökkenő sorrendjét képezik:

- a. tanuló, líceumi tanuló, IX. osztályos tanuló, *Logika, érveléstan és kommunikációból* nagy jegyekkel rendelkező IX. osztályos tanuló
- b. *Logika, érveléstan és kommunikációból* nagy jegyekkel rendelkező IX. osztályos tanuló, IX. osztályos tanuló, líceumi tanuló, tanuló

- c. IX. osztályos tanuló, tanuló, *Logika, érveléstan és kommunikációból* nagy jegyekkel rendelkező IX. osztályos tanuló, líceumi tanuló
d. líceumi tanuló, tanuló, *Logika, érveléstan és kommunikációból* nagy jegyekkel rendelkező IX. osztályos tanuló, IX. osztályos tanuló

10. A „Néhány ember nem nehezen manipulálható.” kategorikus kijelentés:

- a. egyetemes állító b. egyetemes tagadó c. részleges állító d. részleges tagadó
20 pont

B. Adottak az A, B, C, D és E fogalmak oly módon, hogy az A és a B fogalmak ellentmondó viszonyban állnak, a C fogalom az A és a B fogalmak fölrendeltje, de ugyanakkor a D fogalomnak a fajfogalma, az E fogalom a D fogalomnak a fajfogalma, amely metsző viszonyban áll a C fogalommal és ellentétes viszonyban áll az A és a B fogalmakkal.

1. Ábrázolja az Euler diagram-módszer segítségével egyetlen közös diagramon az öt fogalom közötti logikai viszonyt! **2 pont**

2. Állapítsa meg az A, B, C, D és E fogalmak közötti logikai viszony alapján, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket I betűvel, míg a hamis kijelentéseket H betűvel jelölje):

- a) Minden A (van) C. c) Néhány C nem E. e) Minden D (van) A. g) Egyetlen A sem D.
b) Egyetlen B sem E. d) Minden E (van) D. f) Némely E (van) C. h) Egyetlen A sem E.

8 pont

II. TÉTEL **(30 pont)**

Adottak a következő kijelentések:

1. *Némely vizsga nem online megvalósítható értékelés.*
2. *Minden pozitív gondolat jó tettekhez vezető gondolat.*
3. *Némely kutya agresszív állat.*
4. *Egyetlen identitáskrizis sem könnyen megoldható a kamaszok számára.*

A. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentmondóját, a 2-es kijelentés alárendeltjét, a 3-as kijelentés alárendelt ellentétét és a 4-es kijelentés ellentétét.

8 pont

B. Alkalmazza a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszármaztatva a 2-es és a 4-es kijelentés helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt.

8 pont

C. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés fölrendeltjének a megfordított átalakítottját, valamint a 3-as kijelentés ellentmondójának a megfordítottját. **6 pont**

D. Két tanuló, X és Y, a következőképpen vélekedik:

X: *Ha egyetlen traumatikus élettapasztalat sem kellemes, akkor minden traumatikus élettapasztalat kellemetlen.*

Y: *Abból a tényből kiindulva, hogy néhány tanuló nem mélyen gondolkodó személy, levezethetjük, hogy néhány mélyen gondolkodó személy nem tanuló.*

A fenti helyzetből kiindulva:

- a. írja le formális nyelven a két diák vélekedését; **4 pont**
b. állapítsa meg a formalizált érvelések logikai helyességét/helytelenségét; **2 pont**
c. magyarázza meg Y tanuló érvelésének logikai helyességét/helytelenségét. **2 pont**

III. TÉTEL **(30 pont)**

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: eio-2, aaa-3.

a) Írja fel mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát. **4 pont**

b) Alkosson természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel az a) alpontban írt következtetési séma valamelyikének. **2 pont**

c) Ellenőrizze mindkét szillogisztikus módozat érvényességét a Venn-diagram módszer segítségével, ugyanakkor szögezze le a grafikus ábrázolás eredményéből, hogy milyen álláspontra jutott (például: érvényes szillogisztikus módozat/ érvénytelen szillogisztikus módozat) **8 pont**

B. Alkosson formális és természetes nyelven egyaránt egy érvényes szillogizmust, amellyel alátámasztja a következő kijelentést: „Némely szakember igazi hős.” **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Mivel egyetlen díjazott tanuló sem lusta, és minden elégedetlen ember lusta, következik, hogy egyetlen díjazott tanuló sem elégedetlen ember.*

A fenti szillogizmusból kiindulva, állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket jelölje I-vel, míg a hamisakat H-val):

1. A középfogalom elosztott az alsó premisszában.
2. A konklúzió logikai állítmánya a „díjazott tanuló” fogalom.
3. A szillogizmus konklúziója egyetemes állító kijelentés.
4. A konklúzió logikai alanya elosztott úgy a premisszában mint a konklúzióban. **4 pont**

D. Adott a következő meghatározás: *Az érettségi a felnőtté válás vizsgálója.*

a) Említsen meg egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért! **2 pont**

b) Nevezze meg a meghatározás egy másik szabályát, amely különbözik az a) pontban említettől **2 pont**

c) Alkosson egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a „*érettség*”, és amely megsérti a b) pontban említett szabályt! **2 pont**